

N:o 174.

Af herr **C. A. Lindhagen**, i anledning af *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 1 kap. 3 § och 2 kap. 14 § i lagen den 10 augusti 1877 angående äganderätt till skrift.*

Med anledning af ett tillämnadt tillträde för Sveriges räkning till Bernerkonventionen för upprättandet af en internationell union till skydd för litterära och konstnärliga arbeten, har genom Kungl. Maj:ts proposition n:o 22 i lagen angående äganderätt till skrift den 10 augusti 1877 föreslagits, utom en af Riksdagen oberoende, af nämnda anslutning begärd ändring, tillika den utsträckning i skyddet för öfversättning, som utgjorde villkor för en sådan anslutning.

Å andra sidan har herr Hammarlund i afgifven motion framhållit, att i fråga om den föreslagna lagens retroaktiva verkan genom lagförslagets öfvergångsbestämmelse väl beredts skydd bland annat för redan verkställda öfversättningsarbeten, men att däremot tillspillogifvits alla sådana rättigheter, som kunde utöfvas med begagnande af redan förfärdigade stereotyper, klichéer, stenar och plåtar af alla slag samt liknande för skrifts mångfaldigande afsedda materialier. Därigenom blefve särskildt musikförläggarnes och i vissa afseenden äfven andra förläggares rätt träd för nära. Motionären påyrkar därför, att i lagförslagets öfvergångsstadgande göres sådant tillägg, att uppkomna rättigheter af nyss angifvet slag måtte, på sätt skett i de norska och danska lagstiftningarne i ämnet, jämväl varda bevarade.

Det torde vara obestriddigt att äfven omförmälda rättigheter böra på något sätt skyddas. Likaledes synes det med fog kunna göras gällande, att dylikt skydd helst bör, såsom skett i afseende å öfriga privaträttigheter, vara rättighetens innehafvare tillförsäkradt i själfva civillagen. Detta är så mycket mera i sin ordning, som den rättmätiga besittningen af en stereotyp eller annan dylik materiel icke innefattar en själfklar rätt att därmed äfven få åstadkomma reproduktion af ett arbete, hvars fria utgifvande eljest är förbjudet.

Emellertid kan med skäl framhållas, att då den nu framlagda propositionens innehåll ej på något sätt berör denna angelägenhet, så kan något lagstiftande därom ej heller ifrågakomma uti förslaget öfvergångsbestämmelser. Den ifrågasatta föreskriften måste i stället på något sätt införas i själfva hufvudförfattningen. Men fråga uppstår då först, huruvida denna ej redan innehåller en dylik bestämmelse.

Uti öfvergångsbestämmelsen till lagen den 28 maj 1897 angående efterbildning af konstverk, hvilken jämte lagen om äganderätt till skrift kommer att ingå i Bernerkonventionen, finnes saken uttryckligen uttalad. Där heter det nämligen, att formar, plåtar och andra uteslutande för efterbildning af visst konstverk användbara materialier, som före lagens trädande i kraft förfärdigats, må, där efterbildningen enligt äldre lag var lofflig, fortfarande för sitt ändamål begagnas.

Den lag likaledes af den 28 maj 1897, hvarigenom åtskilliga ändringar skedde i lagen om äganderätt till skrift, innehåller däremot ej något motsvarande uttryckligt stadgande. Inom högsta domstolen framhölls detta af två ledamöter såsom en brist, i hvilket afseende till jämförelse hänvisades till 38 § i den norska lagen, hvarförutom inom domstolen äfven i öfrigt mot det till domstolen remitterade förslaget gjordes erinringar om att äldre rätt ej tillräckligt skyddats. I anledning här af tillades nu gällande bestämmelse, att lagen ej verkade inskränkning i den rätt, som blifvit enligt äldre lag förvärfvad, utan att man af föredragande departementschefens yttrande kan få någon ledning för bedömande, huruvida meningen varit att härigenom betrygga äfven rätt till begagnande af stereotyper och dylika materialier. Erforderlig öfverensstämmelse i sak med öfvergångsstadgandet i den samtidigt utgifna lagen om efterbildning af konstverk talar för att detta senare varit afsikten. Formuleringen åter kan möjligen åberopas för en motsatt mening. Båda lagarna innehålla nämligen nu lika uttalanden om skydd för den rätt, som blifvit enligt äldre lag förvärfvad. Lagen om efterbildning af konstverk tillägger dess-

utom såsom en särskild bestämmelse omnämnda föreskrift om skydd för formar och dylikt, medan på motsvarande ställe i lagen angående äganderätt till skrift stadgas, att, där arbete lofligen utgifvits, redan tryckta exemplar däraf fritt finge utgifvas, hvilket synes innefatta en helt annan grundsats.

Hvad angår den öfvergångsbestämmelse, som tillkom år 1877 vid första antagandet af lagen om äganderätt till skrift, så innehåller denna, att lagen icke verkar inskränkning i den rätt, som blifvit enligt äldre rätt förvärfvad. Denna bestämmelse antogs i stället för ett tidigare förslag, att, ehuru lagen skulle äga tillämpning på redan offentliggjorda arbeten, dock de redan befintliga exemplar, som efter äldre lag tillkommit, framgent finge säljas. Motiven lämna ej någon upplysning, om med förändringen äfven åsyftats att bevara rätten att fortfarande begagna stereotyper och dylikt. Men man har lättare att ifråga om 1877 års öfvergångsbestämmelser än beträffande motsvarande stadganden i 1897 års författning komma till en sådan slutsats.

Med fästadt afseende å dessa tämligen orediga föreskrifter och den ganska splittrade beskaffenheten i öfrigt af ifrågavarande lagstiftning framställer det sig, som om den tillämnade anslutningen till Bernerkonventionen utgjort en naturlig och bjudande anledning att kodifiera de båda lagarne i en ny lag, som då äfven innehållit gemensamma och fullständiga öfvergångsstadganden samt kunnat, såsom skett i Danmark, publiceras samtidigt med deklarationen om anslutning till konventionen. Man hade därigenom fått reda och öfverskådlighet i egen lagstiftning, större likformighet med de danska och norska författningarne i ämnet samt tillfälle att erbjuda de utländska medlemmarne i unionen en lag, med hvars innehåll dessa haft lättare att komma till rätta. Detta kan dock nu ej åstadkommas annorledes än genom aflåtande af en skrifvelse till Kungl. Maj:t, med begäran om ett förslag till nästa riksdag i sådant syfte.

Då emellertid ett ytterligare uppskof med anslutningen till konventionen lär möta allvarliga betänkligheter från de närmast intresserades och särskildt författarnes sida, återstår alltid den utvägen att på lämpligt ställe i gällande lag om äganderätt till skrift fastslå den grundsats, som herr Hammarlunds motion afser att göra gällande.

Med hänsyn till hvad härom ofvan anförts kan detta närmast ske genom beslut om en lagförklaring af innehåll, att öfvergångsbestämmelserna till lagen om äganderätt till skrift och de år 1897 däri gjorda ändringar äro så att förstå, att under redan förvärfvade rättigheter jämväl

inbegripes rätt att fortfarande begagna stereotyper och andra dylika materialier. Denna grundsats blir då uttalad på samma sätt som i lagen om efterbildning af konstverk. Visserligen skulle kunna sägas, att från den tid, då förstnämnda lag eller förändringarna i densamma trädde i kraft, och till dess anslutning till konventionen äger rum, uppstår en mellantid, för hvilken ej något är stadgadt. Men detta inträffar i alla händelser med båda lagarne, och denna sak synes åtminstone t. ex. vid Norges anslutning hafva uppfattats så, som om i och med anslutningen alla den norska lagens grundsatser vunne tillämpning från och med dagen för anslutningen. I hvarje händelse kan i deklarationen om anslutning intagas en tydlig tidsbestämmelse i detta afseende.

Tillfredsställandet af anspråken på bestämd föreskrift i angifvet syfte skulle ock kunna ske genom förbehåll därom i 19 § af lagen om äganderätt till skrift och 13 § i lagen angående rätt att efterbilda konstverk äfvensom, för öfverensstämmelsens skull, i 10 § af lagen angående rätt att återgifva fotografisk bild den 28 maj 1897, ehuru denna senare lag ej kan komma in under Bernerkonventionen. Enligt nämnda paragrafer kunna nämligen lagarnes bestämmelser, under förutsättning af ömsesidighet, af Konungen förklaras delvis eller helt och hållet gälla äfven skrifter, konstverk eller fotografiska bilder utgifna eller framställda af annat lands medborgare, och skrift, konstverk eller fotografisk bild, som i samma land först utgifvits. Under dessa bestämmelser kunde efter den engelska lagstiftningens föredöme införas ett allmänt förbehåll, att en sådan förklaring ej finge verka inskränkning i redan förvärfvade rättigheter och att under dessa rättigheter skulle inbegripas äfven rätt att fortfarande begagna stereotyper och dylika materialier.

Emellertid har det nu under hand upplysts, att afsikten vore, att Konungen med begagnande af sin befogenhet enligt nyssnämnda stadgande skulle vid afgifvande af deklaration om anslutning till konventionen göra förbehåll till förmån för ifrågavarande rättsanspråk. På sådant sätt kan saken visserligen också ordnas. Men detta måste dock betraktas mera som en nödfallsutväg. Ty såsom redan erinrats böra alla ledande grundsatsar för de privata rättigheterna helst återfinnas i själfva lagen. Det kan äfven möjligen tänkas, att vid eventuella konventioner med makter, som ej tillträdt unionen, Sverige kommer i en gynnsammare ställning vid underhandlingarne, om det ej behöfver betinga sig särskilda villkor utöfver tillämpningen af den svenska lagstiftningen i ämnet. Att ifrågavarande utväg af vederbörande intressenter dessutom framhålles såsom

fortfarande innebärande en viss otrygghet för dem, må man ej heller alldeles förundra sig öfver. Då svenska regeringen t. ex. ingick traktat med Frankrike rörande den litterära äganderätten, åsidosattes all tanke på att skydda svenska medborgares bestående rättigheter, hvilket lärer medfört afsevärda förluster särskildt för svenska musikförläggare. Vidare har man fäst sig vid, att oaktadt svenska bokförläggareföreningen, af hvilken vårt lands främste musikförläggare äro medlemmar, i sitt infortrade yttrande tillstyrkt anslutningen till konventionen endast under det villkor, som i herr Hammarlunds motion närmare omförmäles, så har den kungl. propositionen ej ägnat denna erinran ens något yttrande i motiveringen, lika litet som i propositionen genmälts något i anledning af de villkor, som nya bokhandelsföreningen uppställt för undvikande af befarad konkurrens från Finland och Nordamerikas Förenta stater. Och i hvarje fall torde ingen kunna utlofva, att vid ingående af eventuella konventioner i framtiden de personer, som då hafva med saken att skaffa, alltid skola utan lagens erinran själfmant fästa sin uppmärksamhet vid dessa detaljer.

Då nu emellertid af dem, som denna sak närmast rör, fästes en viss vikt vid att deras rätt på bästa sätt iakttages samt det kan vara af betydelse för Riksdagen att vid ärendets pröfning hafva tillfälle att välja mellan de olika utvägar, hvilka på sätt ofvan framhållits erbjuda sig för frågans lösning, tillåter jag mig hemställa,

att Riksdagen, på grund af Sveriges tillämnade tillträde till Bernerkonventionen för skydd af litterär och konstnärlig äganderätt och Kungl. Maj:ts i anledning däraf framlagda proposition n:o 22, måtte eventuellt för sin del besluta:

antingen den förklaring att med de i öfvergångsbestämmelserna till gällande lagstiftning angående äganderätt till skrift upptagna föreskrifter att lagen icke verkade inskränkning i den rätt, som blifvit enligt äldre lag förvärfvad, jämväl afsåges rätt att fortfarande för sitt ändamål begagna stereotyper, klichéer, stenar och plåtar af alla slag samt liknande för skrifts mångfaldigande afsedda materialier, som lofligen kunnat begagnas på grund af förut gällande lag;

eller ock det tillägg till 19 § i lagen om äganderätt till skrift och 13 § i lagen angående rätt att efterbilda konstverk, äfvensom 10 § af lagen angående rätt att återgifva fotografisk bild, att sådant förordnande af Konungen, som där afses, ej må verka inskränkning i redan förvärfvade rättigheter och således ej heller i den särskilda rätt, hvarom ofvan förmäles.

Stockholm den 10 februari 1904.

Carl Lindhagen.
